

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ОБРАЗ ЖІНКИ В АНГЛІЙСЬКОМУ РОМАНІ:
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ»**

Виконала: студентка 2 курсу
групи Angs1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська))
Журба Надія Миколаївна

Науковий керівник:
Барбанюк О. О., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германських мов і зарубіжної
літератури

Рецензент:
Петрова Т. М., кандидат педагогічних
наук, доцент, доцент кафедри англійської мови

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ ЖІНКИ В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	6
1.1. Роман та його особливості.....	6
1.2. Становлення жіночого образу крізь призму епох.....	10
1.3. Образ жінки в англійській літературі ХІХ століття.....	17
Висновок до розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	29
2.1. Особливості перекладу художніх творів.....	29
2.2. Трансформації у перекладі як засіб досягнення адекватності.....	35
Висновок до розділу.....	43
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ТРАНСЛЯЦІЇ ОБРАЗУ ЖІНКИ В АНГЛІЙСЬКОМУ РОМАНІ.....	45
3.1. Джейн Остін та її жіночі образи.....	45
3.2. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення адекватності перекладу роману Дж. Остін «Гордість та упередження».....	66
3.2.1. Трансляція жіночого образу та типові перекладацькі перетворення.....	73
Висновок до розділу.....	88
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	96

ВСТУП

Література — це найвищий вид мистецтва, вона має переваги над іншими видами, адже працює зі словом, тому здатна не обмежуватися в зображенні, розкритті внутрішнього і зовнішнього світу людини, її найтонших переживань. Це головна її відмінність від інших видів мистецтва. Всесвітній літературний процес зумовлений розвитком різних національних літератур, які мають власну своєрідність, але водночас існують загальні закономірності, притаманні літературі загалом. Літературний процес у різних країнах і національних культурах проходить схожі етапи, і розвиток жанрів, методів та стилів відображає це.

Роман як літературний жанр, великий за обсягом, складний за будовою епічний твір, у якому широко охоплені життєві події, глибоко розкривається історія формування характерів багатьох персонажів, привертає увагу чималої кількості читачів. Теоретично роман має істотний ряд досі невирішених проблем: різко стоїть питання визначення цього терміна, щонайменше неоднорідним виступає і питання жанрової моделі роману. Не оминули роман і питання, пов'язані і з перекладом такого величного епічного жанру.

Художній переклад – інструмент культурного освоєння світу, розширення колективної пам'яті людства, чинником самої культури. Теоретичною базою такого перекладу є літературознавча теорія перекладу, спрямована на вирішення історико-літературних завдань. У художньому перекладі важливе збереження форми, змісту, структури і естетичного впливу оригіналу тексту. Переклад художніх текстів здійснюється фахівцями-філологами з урахуванням усіх мовних особливостей. Художній переклад — це справді мистецтво, несумісне з буквализмом. З першого погляду може здатися, що в перекладі прози чи поезії немає нічого складного — немає специфічної термінології та професійного аргю. З іншого боку, художній переклад — це творчість, тобто перекладач такого замовлення — це той же письменник, адже він практично заново створює твір для читача. Саме тому всі перекладачі вважають цей вид роботи одним з найскладніших, що і зумовило **актуальність** нашого дослідження. Художній переклад – це ряд трансформацій, необхідних для забезпечення адекватності і еквівалентності отриманого продукту.

Мета розвідки – вивчити типові перекладацькі трансформації художнього перекладу, використання яких сприяє культурному порозумінню.

Матеріалом дослідження слугував англomовний варіант відомого роману видатної англійської письменниці Джейн Остін «Гордість та упередження» та його україномовного еквіваленту, виконаного Володимиром Горбатьком.

Об'єкт дослідження – англійський роман як видатне явище європейської літератури XVIII – XIX ст.

Предмет дослідження – перекладацькі трансформації, використані при трансляції відомого англійського роману Дж. Остін «Гордість та упередження» та особливості його перекладу.

Сформульована мета передбачає вирішення низки таких **завдань**:

1. Вивчити поняття роману і його характерних рис;
2. Дослідити питання висвітлення жіночого образу у романах;
3. З'ясувати поняття художнього перекладу та типових трансформацій, які забезпечують його адекватність;
4. Дослідити типові перекладацькі трансформації;
5. Вивчити комплексний характер перекладацьких трансформацій у художньому перекладі;
6. Провести аналіз використаних перекладацьких трансформацій у запропонованому романі.

Для вирішення поставлених завдань у роботі застосовуються такі **методи** наукового пізнання, як аналіз, синтез, індукція та дедукція, порівняння та метод узагальнення, порівняння, систематизація, конкретизація, семантичний метод, метод дескриптивного перекладознавчого аналізу.

Теоретичне значення даної розвідки пов'язана із спробою визначення перекладацьких трансформацій у перекладі англійського роману, зокрема на позначення образу жінки.

Практичне значення долідження полягає у можливості використання практичних результатів продовж вивчення таких дисциплін як Практика перекладу, Лінгвокраїнознавчі аспекти англomовного художнього тексту, Теорії перекладу.

Апробація даної розвідки здійснювалась на науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР в 2021-2022 н. р, а також у публікації тез «Граматичні трансформації для досягнення еквівалентності художнього перекладу (на матеріалі роману Дж. Остін «Гордість та упередження») у X Міжнародній студентській інтернет-конференції «Мова у міждисциплінарному контексті безперервної освіти» .

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літертури.

У вступі вказується об'єкт, предмет, актуальність дослідження, методи, теоретичне і практичне значення розвідки.

У **першому** розділі йдеться про роман та його особливості, водночас специфікується еволюція образу жінки у романі.

У **другому** розділі досліджується художній переклад та шляхи досягнення адекватності його перекладу, зокрема йдеться про типові перекладацькі трансформації, вжиті для забезпечення еквівалентності.

Третій розділ присвячений дослідженню образу жінки в англійському романі, шляхів його перекладу та аналізу перетворень, вжитих перекладачем для забезпечення культурного порозуміння.

У висновках обгрунтовані результати дослідження.

ВИСНОВКИ

Вікторіанська епоха привнесла велику кількість нових жорстких норм і правил, таких як контроль поведінки, міжособистісних відносин, придушення емоцій, бажань і почуттів, проголошення патріархату в сім'ї.

Роль жінки в сім'ї і в суспільстві зводилася до того, щоб бути доброю господинею, приємним співрозмовником, покірною дружиною і високоморальною людиною, проте не всі жінки дотримувалися цих принципів.

До позитивних сторін вікторіанської епохи можна віднести проголошення королевою Вікторією культу сім'ї — на першому місці завжди було процвітання сім'ї та підтримання добрих стосунків, а також можливість виходити заміж не за розрахунком, а з любові, що раніше вікторіанського періоду було неможливо.

Література вікторіанської епохи також увібрала в себе всі особливості даного періоду, тому відбувається розвиток критичного реалізму, а в романах з'являються нові типи героїв - вільні, самодостатні жінки. Виникають образи високоморальних, освічених, працьовитих жінок, які ставлять першому плані сімейні цінності.

Вікторіанські письменниці вперше втілили у своїх романах можливість самореалізації жінки не лише у сфері сім'ї, а й далеко за її межами, наприклад у громадській, професійній та інших сферах.

Потроху образ жінки вікторіанської епохи змінювався з «домашнього ангела» у вільну дівчину, яка мріє про подорожі, саморозвиток та справжнє кохання, переконану в тому, що шлюб — це союз двох рівноправних людей, заснований на взаємній довірі та повазі.

До найяскравіших представниць літератури вікторіанської епохи відносяться сестри Бронте (Шарлотта, Емілі та Енн) та Джейн Остін. Творчість цих письменниць найповніше і точно відобразило процеси, що відбуваються в Англії в період правління королеви Вікторії.

Джейн Остін першою поставила в центр оповіді жінку, звернувши увагу громадськості на тяжке становище жінок, відсутність можливостей для їх розвитку, і на їхню роль у сім'ї.

В романі ж Дж. Остін наважується голосно стверджувати, що заміж необхідно виходити за покликом серця. Таким любовним союзом відмічені стосунки старшої сестри Елізабет, доброї розумниці Джейн з містером Бінглі, який щиро її кохає та зважується на одруження із нею всупереч світським забобонам, і містера Дарсі із Ліззі, яку турботливо наставляє старша сестра: «Роби, що хочеш, але не виходь заміж без любові». В цьому і полягає основний смисл цього актуального для всіх часів твору, який із великим захопленням читають у всьому світі вже двісті років.

Практична значимість даної роботи полягає у можливості використання матеріалів роботи при аналізі аналізованих творів, а також справжня робота робить внесок у розробку теоретичних аспектів вивчення творчості Джейн Остін.

Представлена тема є однією з найважливіших та актуальних на сьогоднішній день проблем теорії та практики перекладу.

Перекладацькі трансформації мають безліч особливостей та проблем.

Перекладач художніх текстів - це той самий письменник, який практично заново пише книгу, знову створює її для читача.

Проведене дослідження граматичних трансформацій у перекладі дозволило зробити такі висновки:

Переклад, загалом, є трансформацію тексту однією мовою в текст іншою мовою.

Головна мета перекладу – це дотриматись і досягти відповідності перекладу оригіналу нормі тієї мови, на яку зроблено переклад.

Теорія перекладу – це молода наука, предметом якої є сам переклад, а завданням – простежувати і виявляти закономірності під час порівняння оригіналу і перекладу, робити й узагальнювати висновки, отримані з спостережень над окремими окремими випадками перекладу.

Слід зазначити особливу роль таких понять як еквівалентність, адекватність і тотожність у перекладі, які, своєю чергою, є показниками якісного перекладу, оскільки еквівалентним ми можемо назвати лише той переклад, який матиме максимальну спільність змісту текстів оригіналу та перекладу.

Адекватність, у свою чергу, вимагає правильної передачі нормами мови основної комунікативної функції оригіналу. А абсолютної тотожності змісту оригіналу та перекладу, як з'ясувалося, не буває.

Основним завданням перекладача є вміння найповніше передати всю інформацію, укладену в оригіналу і не порушити норми мови, що перекладає.

Для досягнення цього завдання від перекладача потрібне знання та вміння користуватися перекладацькими трансформаціями, які включають перебудову на лексичному, граматичному і текстовому рівні.

Предметом нашого дослідження були перекладацькі трансформації, які мають на увазі зміну структури речення та всілякі заміни.

У ході нашого дослідження у практичній частині нами була поставлена мета досліджувати вживання перекладацьких трансформацій у романі щодожіночного образу.

Таким чином, проаналізувавши результати, ми зробили висновок, що перекладач вдавався до вживання як заміни, так і перестановок практично у рівних співвідношеннях: заміни – 54%, перестановки – 46%.

Отже, ми дійшли висновку, що художній переклад вважається одним із найскладніших. Переклад твору «Гордість та упередження», виконаний В. Горбатько відповідає всім вимогам перекладу романів, хоч і відхиляється дещо від оригіналу.

При перекладі автор зміг зберегти атмосферу сюжету та стиль Джейн Остін у повній мірі. За допомогою використання перекладацьких трансформацій та інших мовних засобів автор передав задум автора, всю повноту і колоритність змісту твору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Акопова А. Образ и художественный перевод. Издательство Академии наук АрмССР, Ереван. 1985. 149 с.
- 2) Аникин Г. В., Михальская Н. П. История английской литературы: учеб. пособие для студентов педагог. ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. школа, 1998. 528 с.
- 3) Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : «Междунар. отношения», 1975. 240 с.
- 4) Бахтин, М. М. Формы времени и хронотопа в романе: очерки по исторической поэтике. М.: Худож. лит., 1975. С. 234-407.
- 5) Белокурова С.П. Словарь литературоведческих терминов. СПб. : Паритет. 2006.
- 6) Бовуар С. де. Друга статья: у 2 т. / Пер. з фр. / С. де Бовуар. К. : Основи, 1994–1995. Т.1. 390 с.
- 7) Большая Советская Энциклопедия / ред. О.Ю. Шмидт. - М.: Советская Энциклопедия, 1992. 921 с.
- 8) Вардиман Е. Женщина в древнем мире. Пер. с нем. М. С. Харитоновна. Послесл. А. А. Вигасина. М. : Наука. Главная редакция восточной литературы, 1990. 335 с.
- 9) Виноградов В. С. Перевод. Общие и лексические вопросы. Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2004. 224 с.
- 10) Гачечиладзе Г. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. 2-е изд. М., 1980. 160 с.
- 11) Гриндберг К., Коути К. Женщина Викторианской Англии: От идеала до порока [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://www.e-reading.mobi/bookreader.php/1024184/Kouti_Zhenschiny_viktorianskoy_Anglii_ot_ideal_a_do_poroka.html .
- 12) Диттрич Т. Повседневная жизнь викторианской Англии [Электронный ресурс]. Режим доступа до ресурсу: <http://www.rulit.me/books/povsednevnyaya-zhizn-viktorianskoj-anglii-read-267616-2.html> .

- 13) Зброжек Е. В. Викторианство в контексте культуры повседневности. *Известия Уральского государственного университета*. 2005. № 35. С. 28-44.
- 14) Иванова С. А. Вікторіанська епоха історія Великобританії. *Історик. Суспільно-політичний журнал*. 2006. серія 9. С. 22-30.
- 15) Казакова, Т. А. Художественный перевод. Теория и практика / Т.А. Казакова. - М.: Инъязиздат, 2006. 544 с.
- 16) Кобзар Л. Т. Bronte sisters. 2009. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://brontesisters.ru> (дата звернення: 22.01.2022).
- 17) Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : ЭТС, 2001. 424 с.
- 18) Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учеб. пособие для ин-тов и фак- тов иностр. Яз./ М. : Высш. шк., 1990. 253 с.
- 19) Латышев Л. К. Курс перевода : эквивалентность перевода и этапы его достижения. Москва : Просвещение, 1980. 160 с.
- 20) Лилова А. Введение в общую теорию перевода . Москва . «Высш. шк.» , 1985. 255 с.
- 21) Махній М. М. Психея: між Еросом і Логосом. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2013. 416 с.
- 22) Назаренко Н.И. Рецепция творчества сестер Бронте в российской и украинской критике. *Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология*. 2009. Вып.3. С. 65-69.
- 23) Назин А. С. Сопоставительное исследование метафор в романе Дж. Р. Р. Толкина «Хоббит, или Туда и обратно» и его переводах на русский язык: *дис. ... канд. филол. наук*. Екатеринбург, 2007. 201 с.
- 24) Основи теорії гендеру : [навч. посібник] / за ред. Скорика М. М. – К. : «К.І.С.», 2004. 536 с
- 25) Попович А. Проблемы художественного перевода. М. : Высшая школа, 1980. 198 с.
- 26) Проскурин Б.М. Новый человек и новое время в романе Шарлотты Бронте «Джейн Эйр». *Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология*. 2009. Вып.4. С. 51-61.

- 27) Роман. Вікіпедія [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%BD>
- 28) Сдобников, В.В. Теория перевода: [учебник для студентов лингвистических вузов и факультетов иностранных языков]. М.: АСТ: Восток— Запад, 2007. 448 с.
- 29) Сухарев-Мурышкин С. Л. Некоторые особенности строфического стиха и стихотворный перевод . *Сб. науч. работ Ленингр. пед. ин-та им. А. И. Герцена*. Л., 1977. С. 108–115.
- 30) Сулова Н. В. Новий літературознавчий словник-довідник. Мозир: Білий вітер, 2003. 152 с.
- 31) Тогузова Е. Н. Эти загадочные англичанки: библиографическое пособие. Нижний Новгород, 2014. 46 с.
- 32) Шамина Н. В. Женская проблематика в викторианском романе 1840 – 1870-х годов (Джейн Остин, Шарлотта и Эмили Бронте, Джордж Элиот): *автореф. дисс. ...канд. филол. наук*. Саранск, 2003. 235 с.
- 33) Швейцер А. Д. К проблеме лингвистического изучения процесса перевода. *Вопросы языкознания*. М., 1970. № 4. 216 с.
- 34) Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика: Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.
- 35) Alexander C. *The Oxford companion to the Brontes* / ed. by C. Alexander, M. Smith. Oxford: Oxford University Press, 2006. 640 p.
- 36) Bronte A. *Agnes Grey*. London: Vintage, 2009. 253 p.
- 37) Bronte C. *Jane Eyre* / на англ. яз. М.: Юпитер-Интер, 2004. 432 с.
- 38) Bronte C. *The Professor*. London: The Electric Book Company, 2002. 290 p.
- 39) Bronte E. *Wuthering Heights*. London: Penguin Random House, 2007. 544 p.
- 40) Can the word "handsome" be used for women? *The Britannica Dictionary*. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.britannica.com/dictionary/eb/qa/can-the-word-handsome-be-used-for-women> .

- 41) Stevenson W. H. Emily and Anne Bronte. New York: Routledge Library Edition, 2015. 112 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 42) Остін Дж. «Гордість та упередження» / Дж. Остін; пер. з англ. Володимира Горбатька; серія «Реноме» - Харків: «Фоліо», 2005.
- 43) Pride and Prejudice/ Jane Austen; graphic artist O. Huhalova-Mieshkova. Kharkiv: Folio, 2020. 287p. (Folio World's Classics)